

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ

1953

Τὸ δεκαπενθήμερο

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Gabriel Marcel

Ἡ ἐκλογή τοῦ διάσημου χριστιανοῦ φιλόσοφου, δραματικοῦ συγγραφέα καὶ θεατρικοῦ κριτικοῦ Γκαμπριέλ Μαρσέλ ἀπ' τὸ Ἰνστιτούτο τῆς Γαλλίας, στὴν τάξη τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, δὲν μπορεῖ παρά νὰ χαροποιήσῃ ὄλους ἐκείνους πού ἀσχολήθηκαν καὶ γνώρισαν τὸ ἔργο του ἀπὸ πρῶτον, ἕνα ἔργο ρωμαλεὸ στὴ σκέψη, παραστατικὸ καὶ διανυγρὸ στὴ διατύπωση καὶ ἠθικο-χριστιανικὸ στὴ βάση του.

Ἄν δὲν κάνω λάθος, νομίζω πὼς πρῶτος στὴν Ἑλλάδα ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀδρὴ προσωπικότητα τοῦ Γκαμπριέλ Μαρσέλ ὁ ἀγαπητὸς φίλος κ. Κ. Δεδόπουλος καὶ ἀνάλυσε διεξοδικά, παραστατικά, τὴ φιλοσοφία του.

Ὁ συγγραφέας πού τιμήθηκε τόσο ἐπ' αἰτίᾳ ἀπ' τὸ Ἰνστιτούτο τῆς Γαλλίας εἶναι ἀπ' τὴς προσωπικότητες ἐκείνες πού σιάνθησαν πάντα μακριὰ ἀπὸ κλίκες καὶ μωροφιλοδοξίες καὶ πού ἔταξαν γιὰ σκοπὸ τῆς ζωῆς τους ἕνα καὶ μόνο: τὴν ἀργίη, μὰ στέρεη ἀνοικοδόμηση τοῦ ἔργου τους.

Ὁ Μαρσέλ γεννήθηκε στὸ Παρίσι, στὰ 1888 καὶ ἀφοῦ πῆρε τὴν agrégation ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο, παράτησε γρήγορα τὴν καθηγητικὴ ἔδρα καὶ ἀφοσιώθηκε ὀλοκλήρωτικὰ στὴ λογοτεχνία καὶ προπάντων στὴ φιλοσοφία.

Σκεπτικισμὸς χαρακτηρίζει τὴ στάση τοῦ Μαρσέλ μπρὸς στὴ φιλοσοφία σὲ ὅ,τι κλείνει μέσα τῆς ἀπὸ ἀφηρημένες ἐννοιες καὶ ἀλαζονικὴ ἔπαρση. Ὁ Μαρσέλ θέτει στὸν ἑαυτό του προβλήματα συγκεκριμένα, ἀναλύει φαινόμενα ψυχικά, βασισιμένα σ' προσωπικὴ ἐμπειρία. Εἶναι ἴσως γνωστὴ ἡ ἐξέλιξί του, πού τὸν ὀδήγησε στὸν καθολικισμό, ὥστε νὰ γράψῃ τὸ περίφημο «Μεταφυσικὸ Ἡμερολόγιο» (1927), ὅπου ἀναπτύσσει τὴ θεωρία του. «Ἐνας ρεαλισμὸς, — γράφει ὁ Ἄνρὺ Κλουάρ, — δηλαδή τὸ πρωτεῖον τοῦ ὄντος πάνω στὴ γνώση καὶ τὸ ὄντολογικὸ βάρος» ἀποδομένο στὴν πείρα, μπόρεσε μόνο νὰ τὸν ικανοποιήσῃ. Ὁ συγγραφέας τοῦ «Etre

et Avoir» (1937) προβαίνει σὲ μιὰ βασικὴ διάκριση: τὸ ἔχειν εἶναι πᾶν ὅ,τι μπορεῖ νὰ ἐκποιηθεῖ τὸ ὄν εἶναι ἀναπαλλοτρίωτο, ἀμετάδοτο. Ὁ πρῶτος διαδεδομένος τύπος τῆς γνώσης ἀναφέρεται στὸ ἔχειν, δηλαδή στὴ δέσμη τῶν προβλημάτων πού ἀνήκουν σ' κάθε τεχνικὴ. Τὸ ὄν ὅμως θροναίει σ' ἕνα μυστήριον πέρα ἀπ' αὐτὰ τὰ προβλήματα, σ' ἕνα μυστήριον ὅπου ζοῦν ἡ ἀληθινὴ προσωπικότητα, ἡ ἔνωση τῶν ψυχῶν, ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγιότητα. Ὁ Μαρσέλ φρονεῖ τὸν ἑαυτό του στρατευμένο σὲ ὅ,τι ὑπάρχει καὶ με-

τέχει σ' αὐτό. Εἶναι, ὅπως ὁ Κίρκεγκαρντ καὶ ὁ Γιάσπερς, ὁ φιλόσοφος τοῦ ἐνσαρκωμένου ἀτόμου. Δηλαδή δὲν θέλει νὰ θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπο παρά ἐνωμένο σ' ἕνα σῶμα, τοποθετημένο μέσ' στὸν κόσμον, καὶ ν' ἀνήκει σὲ μιὰ οἰκογένεια, ἕνα ἔθνος, σὲ ὁμάδες, σ' ἕνα περιβάλλον. Βλέπει ὅμως τὸν ἑαυτό του νὰ ὑπάρχει ἄρα, τὸ νὰ ὑπάρχεις, γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πλάσμα, εἶναι νὰ δημιουργεῖσαι ξεπερνώντας τὸν ἑαυτό σου τὸ ἀνθρώπινο πλάσμα θὰ μπορούσε νὰ ἔχει γιὰ γνωμικὸ, ὄχι τὸ «sum», ἀλλὰ τὸ «sursum», ὅπως ἀναφέρεται στὸ *Homo Viator*.

«Ὁχι ὅτι ὁ ἄνθρωπος «δημιουργεῖ» τὸ εἶναι του· ὁ Μαρσέλ, πολὺ πρὶν ἀπ' τὸν Σάρτρ, εἶναι ἕνας ἄλλος ὑπαρξιστής. Ὁ ἄνθρωπος «δέχεται» τὸ εἶναι του καὶ εἶναι ὑπεύθυνος γι' αὐ-

τό. Ὁ πνευματικὸς πλοῦτος συνίσταται στὸ νὰ ἔχεις δεχθεῖ πολλὰ καὶ νὰ ξέρεις νὰ ὀφελεῖσαι ἀπ' αὐτὰ. Εἶναι ἡ χάρις. Στὰ ὄρια τῆς φιλοσοφίας του ἀρχίζει ἡ περιοχὴ τοῦ ἱεροῦ, ἑνὸς ἱεροῦ πού εἶναι ἄλλωστε καὶ πάλι κάτι τὸ πραγματικὸ, τὸ φυσικὸ, γιὰτὶ ἐπιβάλλεται στὸ πνεῦμα. Ὁ Μαρσέλ πιστεύει βαθειὰ πὼς ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ ἀναπνέει μὲ τὴν ἐλπίδα... Ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ ἀντιπροσωπεύει τὸν καθολικισμό στὴν ὀλοκλήρωτη ὑπαρξιακὴ φιλοσοφία, ὅπου ὁ Κίρκεγκαρντ ἀντιπροσώπευσε τὸν προτεσταντισμό.»

Αὐτὰ γράφει ὁ Κλουάρ, ἀναλύοντας τὸ ἔργο τοῦ χριστιανοῦ φιλοσόφου. Τὸν ἴδιο ἰδεαλισμὸ ἀποπνέει καὶ τὸ θέατρο τοῦ Μαρσέλ. Κι αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ φιλοσοφία τοῦ ὄντολογικοῦ μυστηρίου, ὅπως στὰ ἔργα: «Ἐνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ» (1925) καὶ «Θρυμματισμένος κόσμος» (1932), ὅπου μιὰ ἀνθρωπότητα, πλημμυρισμένη

Εἰκ. 19. — Ποιὸς εἶναι ;

ἀπὸ ἀγωνία γυρεύει μιὰ λύση στὰ προβλήματά της. Στὸ «Κουαρτέττο σὲ φά δίεσις» καὶ στὸν «Εἰκονοκλάστη» ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα μιᾶς ἀνώτερης ζωῆς, μιᾶς φωτεινῆς προσδοκίας. «Τὸ Φανάρι» μᾶς μιλεῖ γιὰ τὴν εὐεργεσία τοῦ θανάτου. «Τὸ Κεντρί», ὅπου ὁ κόσμος φτάνει στὸ σταυροδρόμι μιᾶς τραγικῆς μοίρας, μᾶς ἀποκαλύπτει πὼς ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ δοθεῖ ὀλοκληρωτικὰ σὲ κάτι, πρέπει νᾶχει μέσα του πνευματικὸ πλοῦτο. Ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ ἔθεσε πρὸ συγκεκριμένα κι ἀπ' τὸν Λεγορμάν τὰ προβλήματα τοῦ ἐναγωνίου ἀνθρώπου μὲ τὸ θέατρό του, παρουσιάζοντάς τα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ καθολικισμοῦ μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ἠθικοῦ μεγαλείου, ὅπου ὁ θεατῆς πρέπει νὰ καταβάλει ἐξαιρετικὴ προσπάθεια γιὰ νὰ τὸν παρακολουθήσει. Μ' ὄλο τὸ «δύσκολο» θέατρό του, ὁ Μαρσέλ γνώρισε τὴν ἐπιτυχία ὅταν παίχτηκαν τὰ ἔργα του καὶ οἱ κριτικοὶ χαιρέτισαν στὸ πρόσωπό του ἕναν ἀπ' τοὺς πρὸ προικισμένους δραματικούς συγγραφεῖς τοῦ καιροῦ μας.

Ἄν πλάι στὴ δραστηριότητα τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα, προσθέσουμε πὼς ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ εἶναι ὁ ἀξιοπρόσεχτος θεατρικὸς κριτικὸς τῶν «Λογοτεχνικῶν Νέων» κι ὁ ἐξαιρετικὸς μουσικὸς, λάτρης μεγάλου τοῦ Μπάχ, θὰ ἔχουμε ὀλοκληρώσει τὸ πορτραῖτο τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς μορφῆς τῶν σύγχρονων γαλλικῶν γραμμάτων.

Εἰκ. 20. — Ποιὸς εἶναι ;

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Οἱ συνεντεύξεις.

Καλὸ καὶ πολύτιμο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐφημερίδων καὶ τοῦ ραδιοφώνου γιὰ τὴ λογοτεχνία καὶ τὸν πνευματικὸ κόσμο, νομίζω ὅμως ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδηλώνεται μὲ ἄλλον τρόπο πρὸς τὴν ἀγρὰ συνεντεύξεων. Οἱ «συνεντεύξεις» καὶ οἱ «ἔρευνες» ἔχουν ὑπερπληθωρικὰ φουντώσει τὸν τελευταῖο καιρὸ, καὶ κατάντησαν νὰ εἶναι ἐφιαλτικὰς. Δὲν τολμᾶς νὰ ξεμυτίσεις στὸ δρόμο· κάποιος νεαρός, ἢ κάποια νεαρή, δημοσιογράφος θὰ σὲ σταματήσει· μὰ κι' ἂν μείνεις σπῆτι σου, θὰ χτυπήσει τὸ τηλέφωνο, τὸ κουνδούνη τῆς πόρτας. Θ' ἀκούσεις μιὰ φωνὴ νὰ σὲ ρωτᾷ : «Τί εἶναι ἡ τέχνη; Ποιὰ βιβλία ἀγαπᾶτε; Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴ σημερινὴ νεολαία; Γιὰ τὴ γλώσσα; Γιὰ τὴν παιδεία; Ἐγκρίνετε τὴ ροπὴ πρὸς τὸν ἀθλητισμό. Τί στάση παίρνετε ἀπέναντι στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐγκληματικότητας; Πιστεύετε ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς γυναίκας

στὴν πολιτικὴ θὰ εἶναι ὀφέλιμη; Προτιμᾶτε τὸ θέατρο ἢ τὸν κινηματογράφο; Ποιὸς προβλέπετε ὅτι θὰ εἶναι οἱ μελλοντικὲς ἐξελίξεις στὸ θέατρο, στὸν πεζὸ λόγος, στὴν ποίηση; Τί ἔχει δημιουργηθεῖ σ' ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη τὰ τελευταῖα 100 χρόνια; Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴν πεζογραφία τῶν νέων ποὺ παρουσίασε στὰ τέλη τοῦ 1952 ἀνθισθ; (Αὐτὴ προπάντων ἡ τελευταία ἐρώτηση ἐγινε αὐτὲς τίς μέρες πολὺ τῆς μόδας...) Πιστεύετε ὅτι τὰ βραβεῖα συντελοῦν στὴν ἀνοδο τῆς στάθμης τῆς παραγωγῆς;» κτλ. κτλ. Πολλὰ ἄλλα ἠχηρὰ παρόμοια σὲ ζαλίζουν. Κάποτε μέσα στὸ ντάλα μεσημέρι, ὅταν ὁ ἥλιος καὶ ἡ καλοκαιρινὴ ζέστη μὲ εἶχαν ἀποχαυνώσει, μὲ σταμάτησε κάποιος στὴ μέση τοῦ δρόμου γιὰ νὰ μὲ ρωτήσῃ ἂν νομίζω ὅτι θὰ μπορούσα νὰ ἐρωτευθῶ ἕναν δρομέα ποὺ εἶχε νικήσει αὐτὴ τὴν ἡμέρα σ' ἕναν μαραθώνιο!!!

Μὰ δὲν καταλαβαίνουν οἱ νεαροὶ καὶ οἱ νεαρὲς δημοσιογράφοι, καὶ οἱ συνεργάτες τοῦ ραδιοφώνου, πὼς ἂν πορευθεῖς ἀπὸ ἀβρότητα πρὸς αὐτοὺς νὰ ἀπαντήσεις, ἢ ἀποκριθῆς σου δὲν θὰ εἶναι, δὲν γίνεται νὰ εἶναι, τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ ὀποιαδήποτε προχειρολογία, ἢ στὴν εὐνοϊκότερη περίπτωση ἕνα περιττὸ ἀναμάσημα, μιὰ περιληπτικὴ ἐπανάληψη, ἐκείνων ποὺ ἔχεις κιόλας πεῖ ὅταν σοῦ ἤρθε ἡ

διάθεση νὰ ἀσχοληθεῖς μὲ αὐτὰ τὰ θέματα;

Ἡ ἐκφραση μιᾶς γνώμης τότε μόνον μπορεῖ νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ ὅταν γεννηθῆκε μέσα σου κάποιο πρόβλημα κ' αἰσθάνθηκες τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ἐξετάσεις μὲ προσοχή, καὶ νὰ τὸ ἀναπτύξεις μὲ τὸν δικό σου τρόπο, ὄχι ὅταν προβληθεῖ ξαφνικὰ μπροστά σου ἕνα ζήτημα, τοποθετημένο ἀπὸ ἕναν ἄλλο, καὶ σοῦ ἀποσπασθεῖ μιὰ ἀπάντηση σ' ἕνα ἐρώτημα ποὺ ἔθεσε ἕνας ἄλλος.

Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οἱ «συνεντεύξεις» καὶ οἱ «ἔρευνες» ποὺ παρουσιάζονται μὲ τὴν ἀξίωση ὅτι συντελοῦν στὴν προκοπὴ καὶ προαγωγὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, στὴν καλλιέργεια τοῦ ἐνδιαφέροντος γι' αὐτήν, δὲν εἶναι καὶ τοῦτες παρὰ ἕνας καρπὸς τῆς τάσης πρὸς τὴν προχειρότητα, τὴν εὐκολία. τὰ digest, τὰ «κλασσικὰ εἰκονογραφημένα ἀριστοτεχνήματα», ποὺ εἶναι ἡ μεγάλη, ἢ βαθιὰ πληγὴ τῆς ἐποχῆς μας.

Α. Θ.

Ἄνᾳγκη εἰλικρίνειας.

Εἶχα γράψῃ τὸ «ἐπίκαιρο» ὅπου ἐκφράζω τὴ γνώμη ὅτι ἡ πληθώρα τῶν συνεντεύξεων ἐξευτελίζει τὴν πνευματικὴ μας ζωὴ, ὅταν ξαναχτύπησε τὸ τηλέφωνο, τὸ κουνδούνη τῆς πόρ-

τας. Καί πάλι ἐρωτήματα. Γιατί ἔκανα ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κείνο πὸν θὰ εἶταν τὸ σωστό; Γιατί ὑποχώρησα καὶ πάλι, γιατί παραδέχθηκα καὶ πάλι νὰ δώσω μιὰ ἀπάντηση πὸν καθὼς ἔπρεπε νὰ τὴν διευτυλώσω βιαστικά, νὰ τὴν περιορίσω σὲ πολὺ λίγες γραμμὲς, νὰ τὴν κρατήσω στὸν τόνο τοῦ προφορικοῦ λόγου, ξέρω πρῶτη ἐγὼ ὅτι εἶναι ἀσήμαντη; Μόνον ἀπὸ ἀβροτήτα, μόνον ἀπὸ ἀδυναμία νὰ προβάλλω ἀρνηση, σὲ κάποιον πὸν ἔκανε τὸν κόπο νὰ πάσσει τὸ τηλέφωνο, νὰ ἔρθει νὰ μὲ ἐπισκεφθεῖ; Κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ ἀσφαλῶς ναί. Ἀλλὰ δεν ὑπάρχει καὶ κανένας ἄλλος λόγος πὸν δεν θὰ εἶταν τίμιον νὰ τὸν ἀποκρύψω;

Ἐξετάζω τὸν ἑαυτό μου, γιατί δεν θὰ ἤθελα μὲ κανένα τρόπο νὰ νομισθεῖ ὅτι κατηγορῶ ἄλλους γιὰ κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο μέμφομαι προπάντων τὸν ἑαυτό μου. ἀνακαλύπτω ὅτι ἐκεῖνο πὸν τουλάχιστον ἐν μέρει μὲ πηρακινεῖ, καὶ παρακινεῖ, φαντάζομαι, κι' ἄλλους συναδέλφους, νὰ τροφοδοτοῦμε τίς «συνεντεύξεις», ἐνῶ θὰ εἶταν τόσο ἀπλό νὰ κηρύξομε ἀπεργία, εἶναι τὸ πάθος τῆς ἀχτινοβολίας. Ὁ, βέβαια ὑπάρχουν γι' αὐτὸ τὸ πάθος πὸν εἶναι ἴσως καὶ θανάσιμο, γιατί συγγενεῦει στενὰ μὲ τὸ ἁμάρτημα τῆς ὑπερηφάνειας τὸ ὁποῖο προκεῖται νὰ τιμωρηθεῖ στὴ φλόγα τῆς αἰώνιας κόλασης, πολλὰ δικαιολογητικά, πολλὰ ἐλαφρυντικά. Ἡ παρουσία τὴν ὁποῖα ἀποβλέπει ὁ κάθε λογοτέχνης νὰ στήσει γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ὁ μόχθος του, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του, δεν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει αὐτοῦσια γιὰ ν' ἀποχτήσσει ὑπόστασις καὶ ἀντότητα. πρέπει νὰ γίνει αἰσθητὴ καὶ στοὺς ἄλλους, χρειάζεται συμπαριστάτες κι' ἀποδέχτες, πρέπει νὰ γνωρισθεῖ καὶ ν' ἀναγνωρισθεῖ κι' ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅταν συνήθως τὸ βιβλίον καὶ τὸ αὐστηρὰ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ ἐλάχιστα διαβάζονται, πῶς νὰ ἀντισταθεῖ ὁ λογοτέχνης στὸν πειρασμὸ τῆς πλατιάς ἐπικοινωνίας πὸν τοῦ προσφέρει ἡ ἐφημερίδα, καὶ τὸ ραδιόφωνο, ἔστω καὶ μέσον μιᾶς συνέντευξης, ἔστω κι' ἂν ἡ ὄψη τοῦ ἑαυτοῦ του πὸν θὰ δείξει δεν εἶναι ἡ καλύτερη; Ὅπωςδήποτε θὰ φανερώσει τὴν παρουσία του, θὰ ἀκουστεῖ.

Ἐπὶ ὑπάρχουν δικαιολογητικά, ἐλαφρυντικά ὁμῶς τὸ πάθος δεν ἀθωώνεται. παραμένει ἁμάρτημα τὸ ὁποῖο δεν τιμωρεῖται μόνο στὴν κόλαση. Μᾶς γεννᾶ τύψεις ἅμα διαβάζοντας τυπωμένα τὰ ὅσα εἶπαμε διαπιστώνομε καθαρὰ ὅτι φθηνήναμε τὸν ἑαυτό μας, καὶ τούτῃ ἡ κύρωση, πὸν εἶναι ἡ βαρύτερη, δεν εἶναι ἡ μόνη. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πὸν τὸ πάθος μας τὸ ἔχουν ὑσφρανθεῖ, πὸν ἔχουν ἀποχτήσσει τὴν βε-

βαιότητα ὅτι μᾶς καθιστᾶ ἀνίκανους νὰ προστατεύσομε τὸν ἑαυτό μας, καὶ τὸ ἐκμεταλλεύονται. Νὰ τοὺς ἀναφέρω; Θὰ μακρηγοροῦσα. Περιορίζομαι στίς συνεντεύξεις. εἶναι βέβαιο ὅτι ἀπορρέουν ἀποκλειστικά ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ δοθεῖ μιὰ ἐλαφρῖα πνευματικὴ τροφή στὸ κοινόν, ἢ ἔχουν ἀπλωθεῖ ἐπειδὴ προσφέρουν ἕναν εὐκόλο καὶ ἀνέξοδο τρόπο νὰ γεμίζουν πολλὰς στήλες ἐφημερίδων, καὶ πολλὰς ὥρες ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν;

Ἐάν εἶχαν τὰ λογοτεχνικὰ σωματεῖα ἐπιβολὴ καὶ κύρος, δεν θὰ ἔπρεπε νὰ προσέξουν τοῦτο τὸ ζήτημα καὶ νὰ ὑπερασπίσουν τὰ μέλη τοὺς ἀπὸ ὅσους στολιζονται μὲ τὰ φτερά τοὺς... κι' ἀπὸ τίς δικές τοὺς ἀδυναμίες; Α. Θ.

Τριάντα χρόνια.

Στίς 9 τοῦ περασμένου Γενάρη συμπληρώθηκαν τριάντα ἀκριβῶς χρόνια ἀπ' τὸ θάνατο τῆς ἀλησμόνητης καὶ μεγάλης ἀγγλίδας διηγηματογράφου Κάθριν Μάνσφιλντ.

Ἡ ἄτυχη ζωὴ τῆς κι' ὁ πρόωρος θάνατός τῆς ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστεια εἶχαν συγκινήσει τότε ὅλον τὸν πνευματικὸν κόσμον κάθε χώρας, γιατί μὲ τὸ χαμό τῆς ἔσβυνε μιὰ ἀπ' τίς λίγες προσωπικότητες τῶν γραμμάτων πὸν εἶχαν, μὲ τὸ ἔργο τοὺς, φέρει μιὰν «καινούρια γότα» στὴ λογοτεχνία.

Τὰ χρόνια πέρασαν καὶ τὸ ἄστρο τῆς Κάθριν Μάνσφιλντ ὅλο κι' ἀνεβαίνει καὶ λάμπει ὀλοένα πῶς ἔντονα, γιατί τὸ ἔργο τῆς, ἔργο βγαλμένο ἀπὸ μιὰ πονεμένη καρδιά, ἔχει ἀπήχηση στίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐνας ζωγράφος εἶναι ἡ Μάνσφιλντ, ἕνας ζωγράφος πὸν παίζει ἀριστοτεχνικὰ μ' ὅλα τὰ χρώματα, μὲ τὸ φῶς καὶ τίς σκιές. Τὰ διηγήματά τῆς, τὰ Γράμματά τῆς, τὸ περίφημὸ Ἡμερολόγιό τῆς βρίθουν ἀπὸ εἰκόνες λυρικές, ψυχικὲς καταστάσεις, παρατηρήσεις βαθύτατες γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸν ἄνθρωπον. Γιὰ τὴν ζωὴ! Καὶ τὴν ἀγαποῦσε τόσο πολὺ πὸν ὅλο τὸ εἶναι τῆς, ὅπως φαίνεται στίς σελίδες τῶν ἐπιστολῶν τῆς καὶ τοῦ ἡμερολογίου τῆς εἶναι μιὰ ἐπίκληση πρὸς τὴν χαρὰ, τὸν ἥλιον, καὶ εἶναι ἀκόμη μιὰ ὑπέροχη ἀγωνία, γεμάτη τραγικότητα νὰ γαντζωθεῖ ἀπ' αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ζωὴ πὸν τὴν νιώθει, μέρα μὲ τὴν μέρα, νὰ φεύγει ἀπ' τ' ἀδυνατισμένα χέρια τῆς.

Ἐπὶ πρέπει νὰ ὑποταχθῶ στὴν ὀδύνη, γράφει μ' ἀπελπισία. Μην ἀντιστέκεσαι. Δέξου τὴν. Ἄφησε τὸν ἑαυτό σου νὰ καταποντισθεῖ. Δέξου τὴν ὀλοκληρωτικά. Κάνε μὲ τὴν ὀδύνη ἓνα μέρος τῆς ζωῆς σου. Πάν ὅ,τι δεχόμαστε ἀπ' τὴν ζωὴ πραγματικὰ μεταμορφώνεται. Ἐτοί ὁ πόνος πρέ-

Εἰκ. 21. — Ποίος εἶναι;

πει νά γίνει ἀγάπη. Αὐτοῦ εἶναι τὸ μυστήριον. Αὐτοῦ εἶναι ὅ,τι πρέπει νά κάνω. Πρέπει νά περάσω ἀπ' τὴν ἀτομικὴ ἀγάπη σὲ μιὰ πιο μεγάλη ἀγάπη.»

Λόγια θλιβερά πὺν δείχνουν πόσο ὑπέφερε ἡ Μάνσφελτ, καθὼς ἔφευγε σιγὰ σιγὰ ἀπ' τὸν κόσμον, αὐτὴ πὺν εἶχε ὀνομάσει τὸν ἑαυτὸ της «παιδί τοῦ ἡλίου»!

Ἄν ὅμως ὁ θάνατος τὴν πῆρε γιὰ πάντα ἀπὸ κοντὰ μας, μένει τὸ ἔργο της ἀθάνατο καὶ σ' αὐτὸ πρέπει νά γυρνᾶμε, γιὰτὶ θὰ βροῖομε ἀδιάκοπα στὶς σελίδες τοῦ τὴν πιο λεπτῆ, τὴν πιο αἰσθαντικῆ γυναικεῖα ψυχῆ, πὺν με ἀπειρη τρυφερότητα, ἔσκυψε πάνω ἀπ' τὸν ἀνθρώπινο πόνο καὶ τὸν ἔκανε τεχνή

Γ. Π.

Ἕνα ἀνησυχαστικὸ ἄρθρο.

Συχνὰ παραπονούμεστε — δικιολογημένα — γιὰ τὴν πολὺ μικρὴ κυκλοφορία τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου καὶ περιοδικοῦ. Εἶναι τὸ φαινόμενο τοπικὸ καὶ παροδικό; Ἕνα πρόσφατο ἄρθρο τοῦ Φρ. Μοριὰκ μοῦ δίνει γι' αὐτὸ πολλὰς ἀμφιβολίας, καὶ πολὺ μὲ ἀνησυχεῖ.

Ξαναεκδίδεται αὐτὲς τὶς μέρες στὸ Παρίσι ἡ πολυφημισμένη «Nouvelle Revue Française», μὲ μιὰ λεπτομερειακὴ ἀλλαγὴ τοῦ τίτλου της. Ὄνομάζεται τώρα ἡ «Νέα νέα γαλλικὴ Ἐπιθεώρηση». Ὁ Φρ. Μοριὰκ πὺν διευθύνει ἓνα ἄλλο αὐστηρὰ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ προειδοποιεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ εὐδοκμήσουν στὴ Γαλλία δύο περιοδικὰ μὲ καθαρὸ πνευματικὸ περιεχόμενο. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τους θὰ εἶναι σκληρότατος, καὶ τελικὰ μόνον τὸ καλύτερο—ἢ ἐκεῖνο πὺν θὰ προτιμηθεῖ ἀπὸ τὸ κοινόν, καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ—θὰ ἐπιζήσῃ τὸ ἄλλο θὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσή του.

Ὅταν διάβασα τὸ ἄρθρο αὐτὸ ξαφνιασθῆκα, καὶ πικρὰ ἀπογοητεύθῆκα. Ἄν μιὰ κοτζᾶμ Γαλλία μὲ ὑπερδεκαπλάσιο πληθυσμὸ ἀπὸ τὸ δικὸ μας καὶ μὲ μιὰ γλώσσα πὺν ἔχει πλατιά διάδοση κ' ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορά της, δὲν μπορεῖ νὰ συντηρήσῃ οὔτε δύο λογοτεχνικὰ περιοδικὰ, τί ἐλπίδα ἔχομε μεις ὅτι τὸ κοινόν μας θὰ ὑποστηρίξῃ ποτέ ὅσο τῆς χρειάζεται τὴ λογοτεχνία μας, ὅτι ἡ λογοτεχνία μας θὰ μπορέσῃ ποτέ, ὅπως τὸ ἔχει ἀνάγκη γιὰ τὴν προκοπή της, νὰ ὑπολογίξῃ στὸ ἀναγνωστικὸ κοινόν;

Θυμήθῃκα ὅτι στὴν Ἀμερικὴ δὲν ὑπάρχει κανένα καθαρὰ λογοτεχνικὸ περιοδικόν, ὅτι στὴν Ἀγγλία τὸ μοναδικὸ τέτοιο περιοδικὸ ἔπαυσε τελευταῖα νὰ ἐκδίδεται.

Θυμήθῃκα μιὰ συνομιλία μου. Ὁ συνομιλητής μου μοῦ ἔλεγε: «Δὲν καταλαβαίνετε ὅτι

παρακολουθοῦμε τὸ θάνατο τοῦ βιβλίου; Δὲν βλέπετε ὅτι τὸ βιβλίον σιγὰ, ἀλλ' ὀριστικὰ πεθαίνει; Θὰ τὸ ἀντικαταστήσουν τὸ ραδιόφωνον, ἡ τηλεόραση, τὰ «εἰκονογραφημένα ἀριστουργήματα», οἱ συμπτύξεις σὲ φυλλάδια τῶν κλασσικῶν κειμένων, καὶ στὴν εὐνοϊκότερη περίπτωση τὰ magazine, τὰ digest, οἱ «ἐκλογές», τὰ περιοδικὰ μὲ ποικίλη ὕλη, οἱ φιλολογικὲς σελίδες στὶς ἑφημερίδες».

Διαμαρτυρήθῃκα. Εἶπα: «Τὸ βιβλίον δίνει κάτι πὺν δὲν μποροῦν νὰ τὸ προσφέρουν ὅλα ὅσα μοῦ ἀραδιάσατε. Τὸ βιβλίον εἶναι μιὰ ἀνάγκη. Ἔτσι θὰ ἐπιζήσῃ. Τὸ πνεῦμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐξεντελισθεῖ».

Μήπως εἶχα ἀδικο; Μήπως πρέπει νὰ συμμερισθῶ τὶς ἀκαισιόδοξες προβλέψεις; Δὲν θέλω ἀκόμα νὰ τὸ παραδεχθῶ, ὅμως φοβοῦμαι. Ὡ, βέβαια φίλοι τοῦ βιβλίου θὰ ὑπάρχουν πάντα. Ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ἂν ἀραιωθοῦν τόσο ὥστε νὰ καταλήξουν νὰ εἶναι ἓνα σπάνιον εἶδος; Θὰ εἶναι οἱ πλατωνικοὶ ἔρασταὶ ἑνὸς ἀνύπαρχτου στὴν κυκλοφορία ἀντικειμένου. Γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸ πάθος τους θὰ πρέπει νὰ καταφεύγουν στὶς δημόσιες βιβλιοθήκες ὅπου θὰ βυθίζονται σὲ παλαιὰ βιβλία.

Α. Θ.

Εἰκ. 22. — Ποιός εἶναι;

ὅτι οἱ ἀγορασταὶ τοῦ γαλλικοῦ αὐστηρὰ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ δὲν εἶναι περισσότεροι ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες!

Ἕνα βιβλίον γιὰ τὸν ὑπερρεαλισμὸν

Κυκλοφόρησε τελευταῖα ἓνα ἐνδιαφέρον βιβλίον τοῦ Μπρετόν μὲ τὸν τίτλον «Entretiens». Περιλαμβάνει δεκαεξὶ ραδιοφωνικὰς του συνεντεύξεις καὶ ἄλλες δώδεκα πὺν δημοσιεύτηκαν στὴ Γαλλία καὶ σ' ἄλλες χῶρες.

Στὶς συνεντεύξεις αὐτὲς ὁ Μπρετόν μᾶς δίνει τὴν ἱστορία τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ καὶ ἀνασκευάζει ὀρισμένες ἀνακρίβειες, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ἱστορικὰς. Τὸ ὕφος τῶν συνεντεύξεων εἶναι ἀπλό, τὸ περιεχόμενον καταληπτό ἀπ' τὸ μεγάλο κοινόν ὥστε τὸ βιβλίον νὰ εἶνε ἀπαραίτητον γιὰ ὅποιον θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀνανεωτικὴν αὐτὴν κίνηση γύρω στὴν ποίηση.

Ὁ Μπρετόν μιλάει γιὰ τὴν καταγωγὴν, τὶς ἐκδηλώσεις, τὶς κρίσεις καὶ τὴν τύχην τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ ἀπ' τὰ 1913 ὡς σήμερον. Ἄν καὶ τὸ πρῶτον μανηφέστο τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ κυκλοφόρησε στὰ 1924, ὁ Μπρετόν ὑποστηρίζει ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς τάσης αὐτῆς ὑπῆρχε ἀπ' τὸ 1913. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν βέβαια δὲν ὑπῆρχε ὑπερρεαλιστικὴ κίνηση, ὅμως σὲ ὀρισμένους ποιητὰς